

КОМПЕТЕНТНОСТ НАСТАВНИКА ЗА ПРИМЕНУ ОБРАЗОВНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У НАСТАВИ

Илинка Мушкикић-Поповић¹
ORCID ID: 0000-0002-8001-5557

Апстракт: Живимо у свету убрзаног научно-технолошког напретка што са собом повлачи велике промене у сва подручја живота и рада, па тако и у образовању. Све друштвене промене неминовно се инкорпорирају и у образовни систем постављајући пред њега захтеве које је неопходно испоштовати како би се квалитет образовања побољшао и подигао на највиши ниво. Брз развој науке и технологије као и експанзија знања довели су до трансформације образовног система и бројних реформи истог у којима се као један од главних приоритета поставља примена образовне технологије у реализацији наставе. При самом помену термина образовна технологија асоцијација је на употреби различитих технологија у образовне сврхе. Постоје разне дефиниције, као и схватања појма образовна технологија. Многи аутори (Мандић, 2003; Станковић, 2012; Вилотијевић, 1999), говоре о два схватања појма образовне технологије: уже и шире. У ужем смислу, образовна технологија схвата се као наука која се своди на коришћење техничких средстава и могућностима примене истих у наставном процесу. Образовна технологија, у ширем смислу, је наука која се бави проучавањем наставних метода, облика и организације рада уз коришћење дидактичких медија у функцији подизања квалитета образовања. Основна интенција рада је указати на неопходност оспособљавања наставника у имплементацији образовне технологије. Дакле, наставни кадар се мора перманентно стручно усавршавати како би био компетентан за реализацију наставу уз примену образовне технологије.

Кључне речи: *образовање, знање, трансформација, наставник, образовна технологија, наставне методе.*

---

¹ Илинка Мушкикић-Поповић Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Филозофски факултет, Косовска Митровица, Република Србија
e-mail: linamusikic@gmail.com.

“Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-66/2024-03/200184)“.

TEACHER COMPETENCE IN THE APPLICATION OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN TEACHING

Abstract: We live in a world of rapid scientific and technological progress, which brings with it major changes in all areas of life and work, including education. All social changes are inevitably incorporated into the education system, placing demands on it that must be met in order to improve the quality of education and raise it to the highest level. The rapid development of science and technology, as well as the expansion of knowledge, have led to the transformation of the education system and numerous reforms, in which the application of educational technology in the implementation of teaching is set as one of the main priorities. At the very mention of the term educational technology, the association is with the use of various technologies for educational purposes. There are various definitions and understandings of the term educational technology. Many authors (Mandić, 2003; Stanković, 2012; Vilotijević, 1999) speak of two understandings of the concept of educational technology: narrow and broader. In the narrow sense, educational technology is understood as a science that is reduced to the use of technical means and the possibilities of their application in the teaching process. Educational technology, in a broader sense, is a science that deals with the study of teaching methods, forms and organization of work using didactic media in order to improve the quality of education. The main intention of the paper is to point out the necessity of training teachers in the implementation of educational technology. Therefore, teaching staff must undergo permanent professional development in order to be competent in implementing teaching with the application of educational technology.

Keywords: *education, knowledge, transformation, teacher, educational technology, teaching methods.*

1. УВОД

Сам наставнички позив представља један од најхуманијих, али уједно и најодговорнијих позива, заправо: „*наставник* је стручно лице за извршавање циља и задатака васпитања и образовања у школи (Каћарог, 1999:63). Неопходно је да наставника као стручно – оспособљено лице, који се бави васпитањем и образовањем младих генерација, на којима друштво остаје,

подстаћи ка перманентном професионалном усавршавању, из разлога што су нам потребне све квалитетније генерације, а технологија иде напред..

Аутори Трнавац и Ћорђевић (1995) наглашавају да „наставнички позив спада у најужи круг позива са изразитом хуманистичком оријентацијом. То је једна од ретких професија где не постоји оштра граница између професионалног и личног живота, између службених и личних намера, особина и поступака. У наставнички позив се уноси целокупна личност, са много емоција, љубави, хуманости и несебичности“ (Трнавац, Ћорђевић 1995: 141).

Заправо, наставник је незаменљива карика у васпитно-образовном ланцу. Наравно, за успешну реализацију васпитно-образовног процеса, поред њега, доминантна је улога ученика, наставе као процес, а у новије време велику улогу у свему томе припада и образовној технологији. Сама примена технологије у настави резултирала је и промену улоге наставника – из ауторитарног прелази у демократски стил рада. Може се рећи да данас „наставници, ученици, наставни садржаји и образовна технологија чине основна четири елемента сваког образовног процеса, те да се образовни процес збива у њиховој интеракцији. Зато ове елементе неки аутори називају „дидактичким четвороуглом“ (Петровић, 2016:94).

Улога наставника у савременој школи је поливалентна, тако да су по аутору Сузићу (2005 :97) издвојене следеће улоге:

- наставник као дидактичар;
- наставник као васпитач;
- научно-наставна улога наставника;
- наставник као дијагностичар;
- наставник као инструктор активне наставе;
- наставник као координатор;
- наставник као креатор нових интерперсоналних односа;
- наставник као градитељ емоционалне климе у одељењу;
- наставник у активном циљном учењу.

На основу наведених улога, можемо констатовати да је за наставника савремене школе неопходно:

1. да има широко и солидно опште образовање и општу културу,
2. да темељно познаје дисциплину коју предаје, тј. наставни предмет, али и проблеме науке који се налазе у основи тог наставног предмета,

3. да познаје психолошко-педагошке и методичке основе васпитања, а посебно наставе на одређеном узрасту,
4. да је овладао неопходним педагошким умењима тј. да је практично оспособљен и проверен за непосредан рад у школи,
5. да је изградио потребу и навик у перманентног усавршавања“ (Trnavac, 2005:107).

У савременом образовном систему улога наставника трпи велике измене и модернизацију. Један број аутора сматра да је дошло до промене педагошке парадигме (Нинчевић 2009; Јевтић,2012;Ћатић,2012), која захтева развијање истраживачке компетенције, превазилажење дихотомије теорија– пракса, као и неговање новог и интерактивног приступа.

2. КОМПЕТЕНЦИЈЕ НАСТАВНИКА

Компетенција представља „скуп повезаних знања, вештина, ставова и личних својстава које једној особи омогућавају да у датом контексту, у одређеној ситуацији, предузме одговарајућу активност и да ту активност обави ваљано, успешно и ефикасно“ (Министарство просвете РС, Кратка објашњења неких коришћених израза).

У документу Европске комисије „Кључне компетенције за целоживотно учење“ указује се да „наставници имају одлучујући утицај на постигнућа и мотивацију ученика, а самим тим и на развој њихових компетенција“ (Европска комисија, 2019: 16).

Постоје многе дефиниције којима се дефинише појам компетенције. Сама реч компетенција (лат. competere) има значење: „1. доликвати; (тежити нечему) надежност, делокруг, овлашћење неке установе или особе, меродавност; 2. подручје у коме нека особа поседује знања, искуства; 3. надлежности које неке припадају“ (Клаић, 1978:735). Питање компетенција, односно компетентности наставника све више постаје актуелни педагошки проблем.

Како наводи Анић (2004), компетенција је „призната стручност односно способност којом неко расположе. Способности су склоп три аспеката: когнитивни које обухвата знања, функционални где спадају вештине и социјални који одређује понашање, које помажу наставнику да испуњавања одређене радне задатке. Да би наставник успешно изводио своје задатке потребно је да поседује одређене компетенције за рад“ (Анић, 2004: 67).

Наставничке компетенције се дефинишу као капацитет појединца који се огледа у вршењу сложених активности у васпитно-образовном раду. Оне

представљају скуп потребних знања вештина, као и вредносних ставова наставника. Наставничке компетенције се мере у односу на циљеве и исходе учења и треба да обезбеде професионалне стандарде о томе какво се поучавање сматра успешним (Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја, 2011).

За успешно остваривање многобројних и комплексних улога у наставном процесу, који је примерен изазовима савременог времена, наставник треба да овлада одређеним компетенцијама међу којима су најважније :

1. стручност, односно познавање струке и праћење развоја и достигнућа исте;
2. дидактичко-методичка култура: способност да се наставни садржаји дидактичко-методички трансформишу тако да их ученици усвоје са разумевањем;
3. познавање психофизичких одлика ученика: наставни процес треба да буде организован тако да буде прилагођен способностима и потребама ученика;
4. социјалне вештине: уважавање личности ученика, спремност за сараднички однос са њима, за успостављање интеракције;
5. организаторске способности: смисао за организацију сарадничке наставе, самосталног рада ученика, за јасно структурирање наставног материјала;
6. занатске вештине: познавање наставне технологије али и савладавање вештина у припремању и организовању наставних материјала уз коришћење информационе технологије (Јешић, 2010).

У контексту критичке анализе односа компетенција и циљева васпитања и образовања, аутор Сузић (2005) је идентификовао 28 компетенција и класификовао их у четири подручја:

- когнитивне компетенције (издвајање битног од небитног, постављање питања, разумевање материје и проблема, памћење и одабир информација, руковање информацијама, конвергентна и дивергентна продукција и евалуација);
- емоционалне компетенције (емоционална свест, самопоуздање, самоконтрола, емпатија и алтруизам, истинољубљивост, иновације);
- социјалне компетенције (разумевање других индивидуа и група, сагласност и усаглашеност са циљевима, групни менаџмент, комуникација, подршка другима, уважавање различитости, толеранција и демократија, осећај позитивне припадности нацији и цивилизацији);

- радно-акционе компетенције (познавање струке, општеинформатичка и комуникацијска писменост, самосвест и предузимање одговорности за лична остварења, перзистенција, мотив постигнућа, иницијатива, спремност да се искористе указане могућности, оптимизам, унутрашња мотивисаност и воља за рад).

3. ОБРАЗОВНА ТЕХНОЛОГИЈА-ТЕРМИНОЛОШКО СХВАТАЊЕ ПОЈМА

Образовна технологија је широко подручје и могу се наћи многе дефиниције. Педагошки лексикон образовну технологију одређује као „систематски и организовани процес примене савремене технике и технологије у побољшању квалитета образовног процеса“; као систематски начин финансирања концепције извођења и вредновања учења и наставе, уз коришћење савремених техничких достигнућа; она није истозначна са појмом „наставна средства“ већ она обухвата и „наставна средства, методе, организацију рада и односе“ (Педагошки лексикон, 1996: 334).

У пракси, појам образовна технологија односи се на било који облик учења и подучавања који подразумева коришћење савремене технологије. По ауторима Мандић и Мандић (1996) образовна технологија „обухвата познавање ученика, утврђивање циљева њиховог образовања, прецизирање могуће организације наставе, планирање садржаја образовања, избор метода и наставних средстава, одређивање положаја наставника и ученика у настави и вредновање остварених резултата наставе и учења. Технологија образовања укључује организацију, реализацију и верификацију процеса наставе и учења. Зато је она суштински фактор наставе и учења, а не техника или средство којим се користи наставник“ (Мандић; Мандић, 1996:42).

Савремена образовна технологија, према Даниловићу и Даниловићу (2012) обухвата:

1. Савремена техничка средства мање или веће сложености;
2. Одговарајуће наставне програме који се могу реализовати или се реализују помоћу њих;
3. Начине, облике, методе, њихове примене;
4. Планирање и организацију образовног процеса;

5. Вредновање ефеката образовног процеса тј. многе елементе који иначе припадају класичној дидактици и педагогији, али са новим начинима тумачења, моделовања, коришћења, примене и реализације.

Сама примена образовне технике и технологије у образовном процесу, по наводима Даниловића (Даниловић, 2010) треба да унапреди:

- Рационалност деловања наставника у току организације и реализације наставног процеса;
- Ефикасност процеса учења, а тиме и мишљења од стране ученика;
- Ефикасност и продуктивност образовног процеса у целини, у смислу његовог управљања, организације, планирања и целокупне његове реализације;
- Презентовање, тј. преношење информација, али и комплетан интерактивни, скоро „природни“, двосмерни циклус комуницирања у коме се врши предаја, обрада, трансформација, инкорпорирање и меморисање информација као и њихово претварање у лично индивидуално искуство и знање;
- Планирање, организовање, праћење, контрола и вредновање разних активности наставника и ученика у току наставног процеса и на тај начин омогућава да се са тим активностима може да управља и регулише и да се исте могу усавршавати и побољшавати (Даниловић 2010: 3).

Најбитније је да се наставници не боје технологије, заправо не одупиру њеној примени. И за наставника и за ученика је значајно то да технологија омогућава ученицима да буду креативни, активни и да их мотивише да сами на прави начин користе нове технологије. Улога наставника у примени савремене образовне технологије у настави одређена је и условљена правцима развоја наставне технике и технологије, који се, пре свега, односе на;

- закономерност промена које наставу чине осетљивом за брже техничко и технолошко иновирање;
- промену односа ученика према учењу (савремена наставна техника и технологија треба да створе услове и омогуће да се на брз и ефикасан начин ученик стави у положај активног непосредног корисника извора информација и омогући му да потпуније развије своје стваралачке способности);

- усавршавање организације наставног процеса (суштина овог правца развоја наставне технике и технологије огледа се у критичкој анализи и повезивању васпитних и образовних резултата у настави и учењу са примењеним средствима и утрошеним временом и енергијом);
- промену наставне околине (основне карактеристике овог правца развоја наставне технике и технологије су другачији третман ученика и наставника у наставном процесу, као последицу претварања статичке и монотоне учионице у динамичну радну мултимедијалну просторију, с могућношћу њеног подешавања и обликовања према потребама, и престанак доминације једносмерно активног предавачког система и пасивне рецептивности ученика)“ (Арсиф, 2019:168).

ЗАКЉУЧАК

Наставници, као носиоци васпитно-образовног рада са ученицима имају кључну улогу у имплементацији савремене образовне технологије у настави. Од наставника се очекује да прати развој савремене технологије, има позитивне ставове о њој и да је активно примењује у раду. Увођењем технологија у наставни процес дошло је до промене читавог концепта традиционалне наставе почев од метода поучавања и учења, положаја и улоге наставника, ученика, облика рада и уопште целокупне организације васпитно-образовног процеса. Имплементација савремених образовних технологија у наставни процес условила је подстицање нових приступа настави која на тај начин постаје динамичнија, занимљивија и креативнија. Самим тим, подиже квалитет образовања на виши ниво и доноси са собом бројне предности. Међутим, иако је компензовало недостатке традиционалне наставе и устаљени режим рада у коме је наставник био кључна фигура, а ученици само пасивни примаоци знања и променило срж наставног процеса увођењем позитивних иновација, образовне технологије не смемо да посматрамо као супститут традиционалном образовању, већ као његову допуну. Непосредну интеракцију између ученика и наставника, не може да замени ниједна технологија, она и даље остаје неприкосновена када је развој социјалних и когнитивних вештина ученика у питању. Дакле, употреба образовне технологије без обзира колико она била „моћна“, ту моћ у настави (поучавању и учењу) може изгубити без педагошки компетентног наставника.

ЛИТЕРАТУРА

1. Арсић, З. (2019). *Дидактички хоризонти*. Косовска Митровица: Филозофски факултет у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици.
2. Анић, В. (2004). *Рјечник страних ријечи*. Загреб: Liber.
3. Бјекић, Д. и Златић, Л. (2004): *Професионално сагоревање наставника, Зборник радова, 5*, Ужице: Учитељски факултет, 175- 186.
4. Даниловић, М. (1996). *Савремена образовна технологија – Увод у теоријске основе*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
5. Даниловић, М. (2004). *Признавање и развој “образовне технологије” као научне области и наставног предмета*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
6. Даниловић, М. (2010). *Техника, образовна технологија и информатика у функцији повећања ефикасности образовног процеса и процеса учења*. У: *Техника и информатика у образовању ТИО2010*. Чачак: Технички факултет.
7. Даниловић, М. и Даниловић, П. (2012). *Проблеми одређивања значења и дефинисања појмова „информациона“, „информатичка“, „информационо-комуникациона“, „информационо-компјутерска“, образовна техника и технологија*. У: *Техника и информатика у образовању ТИО2012*. Чачак: Технички факултет.
8. Европска комисија. (2019). *Кључне компетенције за целоживотно учење*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
9. Трнавац Н. и Ђорђевић Ј. (1995). *Педагогија*. Научна књига, Београд, стр.141.
10. Trnavac, N. (2005). *Školska pedagogija – predavanja i članci, knjiga 1*. Beograd: Naučna knjiga.
11. Ješić, D. (2010). *Sticanje kompetencija za nove uloge nastavnika u savremenoj školi i školi budućnosti. Časopis za prirodne i društvene nauke*, 195-200.
12. Јевтић Б. (2010). *Социјална компетентност наставника у Годишњаку Српске академије образовања*, Београд.
13. Klaić, B. (1978). *Рјечник страних ријечи - туђице и посудице*. Загреб: Nakladni zavod Matice hrvatske
14. Каћарор, S. (1999). *Увод у школску педагогију*. Београд. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
15. Мандић, Д. (2003). *Дидактичко-информатичке промене у образовању*. Београд: Медиаграф.
16. Mandić, P. i D. Mandić. (1996). *Образовна информациона технологија*. Београд: Учитељски факултет.

17. Министарство просвете РС (2023). Кратка објашњења неких коришћених израза.
18. Нинчевић, М. (2009): Интеркултурализам у одгоју и образовању. *Нова присутност*, 1, 7, 59-84.
19. Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја. Службени гласник РС - Просветни гласник, бр. 5/2011
20. Петровић, М. (2016). Модел е-учења за подршку развоју информатичких компетенција запослених у образовању. Докторска дисертација. Универзитет у Новом Саду.
21. *Pedagoški leksikon* (1996). Београд: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
22. Сузић, Н. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Ванја Лука: ТТ-Сентар
23. Станковић, З. (2012). Образовна технологија – потреба и неминовност савременог универзитетског образовања. У: *Тематски зборник радова са научног скупа „Образовање и савремени универзитет“*, 155-164. Ниш: Филозофски факултет.
24. Ћатић И. (2012). Компетенције и компетенцијски приступ образовању. *Pedagogijska istraživanja*, 9 (1–2), 175-189, Хрчак.

Цитирање – АПА стил:

Мушикић-Поповић, И. (2025). Компетентност наставника за примену образовне технологије у настави. У: Б. Санчанин и А. Пењишевић (ур.), *Зборник радова VII међународне научне конференције Вештачка интелигенција у креирању медијских садржаја* (стр. 398-407). Сремски Карловци: Центар за културу, едукацију и медије; Источно Сарајево–Соколац: Висока школа за услужни бизнис.

Рад је примљен: 3. октобар 2025.

Received: October 3, 2025.

Прихваћен за објављивање: 9. октобар 2025.

Accepted: October 9, 2025